Grajjiet, Drawwiet, Tifkiriet

(Minn Mons. Prof. Arturo Bonnici)

IR-REFORMATORJU

Dan l-aħħar waqgħet taħt għajnejja aħbar ta' xejn inqas minn mitt sena ilu. Fl-10 ta' April, 1872, iltaqgħet seduta tal-Kunsill tal-Gvern u fiha s-Segretarju Ewlieni tal-Gvern ħabbar li kien hemm vot ta' £3,451 biex jitwaqqaf Riformatorju għaż-Żgħar (Juvenile Reformatory), b'żewġ kurituri bi 12-il ċella u kamra għas-swat, appartament għall-fizzjali tal-post u skola. Il-Konsulieri kollha dehru li qablu mal-proġett; iżda l-Onorevoli Scicluna u Barbaro talbu xi kjarifikazzjonijiet dwar l-infieq ta' dik is-somma, li kienet tidher esaġerata għal mitt sena ilu.

L-Onorevoli Cachia Zammit tħaddet tajjeb dwar il-ħtieġa ta' dik l-istituzzjoni. Huwa qal li, bħala nsara, għandna nsalvaw lil ħutna żgħar minn ħajja ta' njoranza, miżerja u ħtija; bħala leġislaturi, għandna nnaqqsu l-glieda kontra l-liġi u l-ordni; bħala ekonomisti, irridu r-reformatorju għax in-nefqa tal-Gvern mal-kriminali tonqos. Iżda l-għan ewlieni, issokta jgħid hu, għandu jkun it-trawwim taż-żgħażagħ delinkwenti fir-reliġjon u fis-snajja, għax l-għajn tad-delitti hija n-nuqqas ta' dak it-trawwim. Huwa xebbaħ id-delinkwenti żgħar ma anġli li żbaljaw, li biex tiddrizzahom ma jridux ħlief ftit tmellis. L-Avukat tal-Kuruna ammetta li r-regolamenti nterni tar-Riformatorju għandhom ikunu differenti minn dawk tal-ħabs tal-kbar, iżda baqa' jħambaq fuq it-terminoloġija ta' "priġunija", "ħabs" u "lavori forzati". Disgrazzjatament il-proġett ma seħħx.

IDEA AMERIKANA

Din tar-Riformatorju ma kienetx idea ġdida, iżda anqas ma kienet idea qadima ħafna. Għall-ħabta tas-sena 1835, inbeda fl-Amerika sistema ġdid biex jiġu kkurati t-tfal u ż-żgħażagħ delinkwenti, flok li jiġu kkastigati u mixħutin fil-ħabs għal xi żmien. B'dan is-sistema ġdid, it-tfal jikkoreġu ruħhom mix-xejra ħażina tagħhom, jibdlu ħajjithom u jsiru ċittadini ħadmiema u għaqlin, u bix-xogħol onest tagħhom ikattru l-għana tal-pajjiż.

Maż-żmien infetħu Qrati għaż-żgħażagħ, jiġifieri biex jagħtu sentenzi dwar delitti u offiżi magħmulin minn dawk ta' taħt l-eta', aktarx ta' taħt is-17-il sena, jew dwar il-kura mill-Istat ta' tfal li jgħixu f'ambjent imħassar. Dawn il-Qrati jistgħu jkunu, jew Qrati Speċjali għaż-żgħażagħ jew Qrati Ordinarji li jżommu sessjonijiet speċjali għaż-żgħażagħ.

Fil-Colorado fl-Amerika bdew jinħatru mħallfin għall-kawżi taż-żgħar. L-ewwel Qorti taż-żgħażagħ infetħet fl-1899 ġo Chicago, imbagħad infetħu oħrajn fi bliet oħra tal-Amerika u fil-pajjiżi tal-Ewropa. Pjonier tal-Qorti għaż-żgħażagħ kien l-imħallef Ben Lindsey ta' Denver — Colorado, li xerred l-idea tagħhom bid-diskorsi u l-artikoli tiegħu fuq il-*magazines amerikani*.

IL-QRATI TAT-TFAL F'MALTA

Hawn Malta, t-tifel li jagħmel xi delitt, jew li qiegħed f'dik it-triq jitressaq quddiem il-maġistrat, mhux taħt il-libsa (biex ngħidu hekk) tal-Ġustizzja, iżda taħt dik tal-Paternita': jiġifieri l-maġistrat ma jidherx bħala mħallef bil-libsa uffiċjal tal-Qorti, iżda bħala missier bil-libsa komuni ta' barra t-triq; hekk ukoll il-pulizija. Għalhekk, sakemm inbniet il-Qorti tal-lum, il-każ kien jinstema f'post magħżul, li ġie li kien fi Triq San Federiku u ġie li kien fl-Iskola San Filippu Neri (li nitkellmu fuqha aktar il quddiem), jew f'xi post ieħor. Illum il-każ jinstema, iva, f'appartament magħqud mal-Qorti, iżda li tidħol għalih minn bieb apposta.

IL-"MAGNA CARTA" TAT-TFAL

Matul l-ewwel għaxar snin tas-seklu li aħna fih saru żviluppi mportanti fil-ġurisprudenza, għax il-ħaqq beda jitpoġġa fuq il-ġwienħajn tal-ħniena, tat-tieba u tal-imħabba. Fl-1908, il-Parlament Ingliż għadda liġi msejħa *The Children's Act (1908)*, magħrufa bħala l-*Magna Carta* tat-tfal. Bis-saħħa ta' dik il-liġi, il-persuna taħt l-eta' li tikkommetti xi delitt — feriment, serq eċċ. — għandha tiġi mħarsa bħala delinkwenti (jiġifieri li naqset minn dmir) u mhux bħala kriminali (jiġifieri ħatja ta' delitt). Għalhekk lit-tfal ma tagħtihomx kastig ta' ħabs, iżda tixħethom taħt il-kura paterna tal-Istat, sakemm, m'għandniex xi ngħidu, "il-malizzja ma tieħux il-post ta' l-eta'", kif tgħid massma tal-ġurisprudenza, għax allura t-tifel għandu jiġi kkastigat.

KIF TAHSIBHA L-KNISJA?

X'inhu l-ħsieb tal-Knisja dwar dawn id-djar ta' korrezzjoni, kif isejħulhom? Il-Knisja tara fihom istituzzjonijiet tajba u ta' min jinkoraġġihom U kif hija fetħet "*creches*" u orfanatrofji biex tilqa' fihom it-trabi u t-tfal mitluqa, ħalli tnaqqas il-qtil tat-trabi u t-tixrid tal-vizzju, hekk ukoll hija tħaddan l-idea tar-riformatorji u tieħu sehem fihom billi, meta tkun mitluba, tibgħat fihom saċerdoti adatti, biex teqred, jew għall-inqas tnaqqas, il-vizzji u d-delitti.

Dwar hekk għandna l-eżempju ta' San Gwann Bosco li kien juża l-metodu preventiv mhux dak vendikattiv, jiġifieri, kien juża l-metodu li jħajjar għat-tajjeb iżjed milli dak ta' kastig għall-ħażin li wieħed ikun ikkommetta

LORD PLUMER U R-RIFORMATORJU

Għalkemm, kif għidna fil-bidu, il-ħtieġa ta' djar ta' korrezzjoni kienet ġa bdiet tinħass f'Malta sa mis-sena 1872, kien biss 50 sena wara li ttieħdu l-passi kollha meħtieġa u twaqqfet dik id-dar. Fis-17 ta' Jannar 1921, il-Gvernatur Lord Plumer ħareġ *Notice of Action* għat-twaqqif ta' Riformatorju, li kif reġa qal hu, kien ilu meħtieġ fil-Gżira u li ma sarx imħabba fin-nuqqas ta' flus. Huwa ħabbar li fl-estimi ta' dik is-sena kien hemm ivvutati £1,000 għal dak il-għan. Huwa qabbad lill-esperti jeżaminaw post maħtur minnu u dan kien il-Forti tas-Salvatur, fil-Kottonera, li qabel kien serva bħala *barracks* għas-suldati. Wara l-istħarriġ inqata' li l-post, b'ċerti adattamenti u bi spiża ta' £2,100, kien jista' jservi bħala Dar ta' Korrezzjoni u jilqa' minn 40 sa 50 tifel.

"IS-SALVATUR"

Fil-15 ta' Marzu l-Kunsill ta' l-kunsens tiegħu għall-ftuħ tar-Riformatorju u bil-proklama tat-8 ta' April, il-Gvernatur waqqaf dik id-dar u ta s-setgħa biex fiha jiġu milqugħin u miżmumin is-subien ħatjin (*male juvenile offenders*), bejn id-9 u 16-il sena, flok li jiġu mitfugħin l-ħabs, jekk ikunu għamlu xi delitt; jew biex jitwarrbu mill-ambjent ħażin li jgħixu fih, mnejn jistgħu jitwasslu għal xi delitt, biex f'dik id-dar jistgħu jitrabbew f'ambjent tajjeb u edukattiv. Iż-żmien li fih jistgħu jinżammu hemmhekk dawk it-tfal huwa minn sentejn għal ħames snin. Minn hawn ħadet l-isem dik id-dar ta' "is-Salvatur" li għada sallum tfisser dar ta' korrezzjoni għal nofsna l-Maltin.

Il-ftuħ uffiċjali sar fil-11 ta' Lulju. Fi żmien l-aħħar gwerra t-tfal li kienu hemm intbagħtu d-dar tagħhom u l-forti serva ta post għall-internament. Fl-1944 ir-Riformatorju reġa' nfetaħ fl-Istitut Fra Diegu f' Villambrosa l-Hamrun, taħt l-isem ġdid ta' *Approved School*. Fl-1948 ġie trasferit fl-*Istituto Tecnico Vincenzo Bugeja* f'Santa Venera, fejn qiegħed illum.

BINI SABIEH

Tafu liema hu dan l-Istitut? Huwa dak il-bini ti Triq San Guzepp, mibni bil-flus li ħalla l-Markiż Bugeja, li fuqu għad nitkellmu f'xi artiklu ieħor iżjed il-quddiem. Kemm hu sabieħ dak il-korp bini kulur isfar kannella, magħluq b'kanċell tal-ħadid, bi pjan terran u żewġ sulari, b'eb wiesa' li titla għalih bit-taraġ, gallerija u frontispizju tal-ġebel, b'ħamest itwieqi 'l hawn u ħamsa oħra hemm f'kull sular.

Fis-sena 1949, il-Prim Ministru Sir Pawlu Boffa, li kien jagħmel minn dak ir-Riformatorju, ressaq abbozz ta' liġi biex isiru xi emendi dwar l-*Approved School*, biex jingħataw ismijiet ġodda u iżjed moderni lill-kapijiet ta' dik l-iskola u biex jitneħħew il-kastigi tas-swat. Il-Parlament laqa' mingħajr ebda vot kuntrarju l-emendi u vvota favur il-metodi ta' persważjoni u ta' kura psikika tat-tfal miżmumin hemm ġew. Barra l-ordinanzi li ġa semmejna ħarġu liġijiet oħra u regolamenti fl-1957, 1958, 1961 u 1962 dwar il-*Probation* tat-tfal delikwenti. Il-Kodiċi Ċivili u l-Kodiċi Kriminali jitħaddtu dwar hekk wkoll.

IL-"PROBATION OFFICER"

Mill- 1961 dak l-Istitut għadda taħt id-Dipartiment tas-*Social Services - Welfare Division* u beda jissejjaħ *St. Philip Neri School*. Qabel jammettu xi tifel huwa dmir tad-Direttur il jeżamina t-tifel u jara xi kwalita' ta' nies huma l-ġenituri tiegħu, kif ukoll l-ambjent li jgħix fih, ifittex jekk it-tifel għandux xi difetti fiżiċi u jistħarreġ id-drawwiet u t-tendenzi tiegħu, għaliex dawn, b'xi mod, jistgħu jinfluwenzaw l-imġieba ħażina tat-tifel. Dak l-uffiċjal irid ikollu moħħ miftuħ, paċenzja kbira, spirtu ta' ħniena; għax dawn jista' jkollhom qabda kbira fuq ir-rieda tat-tifel, li bħal xitla żgħira għadu fiż-żmien li tista' tindrizzaħ, ssawwar fih karattru ta' rġulija u tagħmlu ċittadin onest u ħaddiemi.

Skond ir-Rapport tad-Dipartiment tas-Servizzi Soċjali għas-sena 1969, il-Welfare Division taħt id-Direttur tagħha semagħet 345 każ ta' tfal delinkwenti jew fit-triq tad-delinkwenza, 43 minnhom kienu bniet. Minn dawn uħud kienu mħollija d-dar jirċievu trattament mid-Dipartiment, 55 ġew mibgħutin fl-Iskola ta' San Filippu Neri u 20 fil-Bon Pastur. Il-ħtija ewlenija tas-subien kienet is-serq.

It-tfal huma mqassmin f'żewġ sezzjonijiet skond l-eta' u jirċievu tagħlim intellettwali, reliġjuż u tas-snajja, dawk ta' mġieba tajba u li jipprometu jintbagħtu f'iskejjel barra. Huma għandhom rikreazzjonijiet u sports ġewwa u barra l-Istitut, u jitilgħu f'ambjent familjari, b'kura tajba wkoll għall-saħħithom.

F'IDEJN IL-GIZWITI

Fl-1 ta' April 1967, il-Gvern reħa din l-iskola f'idejn il-Patrijiet Ġiżwiti, ħalli jmexxuha huma, taħt Prinċipal u Direttur tal-Iskola. Żewġ patrijiet oħra jieħdu ħsieb it-tfal, li llum saru mat-tletin. Jogħġobni ħafna l-metodu tal-patrijiet li jħallu kemm jista' jkun lit-tfal jersqu lejhom ħafna, ħalli jpoġġu l-fiduċja tagħhom fihom u fl-istess ħin joqogħdu għat-tagħlim spiritwali, morali u ċivili tagħhom, għax b'hekk jintlaħaq iżjed u aħjar l-għan ta' dik l-istituzzjoni.